

наук. праць: статті / И.И. Ландер. – Одеса, 2001. – №2. – С. 32-45.

3. Лукасевич И.Я. Анализ финансовых операций. Методы, модели, техника вычислений / И.Я. Лукасевич. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 400 с.

4. Морозова И.В. Моделирование принятия решений в управлении техническим развитием судоходного предприятия: монография / И.В. Морозова. – Одесса: ОКФА, 1997. – 146 с.

5. Павловская Л.А. Моделирование

поддержки принятия решений в инвестиционной деятельности судоходных компаний: дис. на соискание уч. степени канд. эк. наук: 08.03.02 / Л.А. Павловская. – Одесса: ОГМУ, 2000. – 211 с.

6. Шеремет В.В. Управление инвестициями: в двух томах / В.В. Шеремет, В.М. Павлюченко, В.Д. Шапиро. – М.: Высшая школа, 1998. – Т.1. – 416 с.

Аннотация. Разработаны научные подходы к формированию инвестиционного портфеля судоходной компании. Определены основные этапы процесса формирования инвестиционного портфеля судоходной компании. Выполнена постановка задачи оптимизации инвестиционного портфеля судоходной компании.

Ключевые слова: инвестиционный портфель, судоходная компания, инвестиции, финансирование.

Summary. The scientific methods of formation of the investment portfolio of a shipping company were elaborated. Basic stages of the process of formation of the investment portfolio of a shipping company were defined. The target setting for optimization of the investment portfolio of a shipping company was fulfilled.

Keywords: investment brief-case, sudokhodna company, investments, financings.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрГАЗТ Токмакова І.В.

УДК 338.47:629.33

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА ВІД НЕДРУЖНЬОГО ПОГЛИНАННЯ

Зайцева І.Ю., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

У статті розширено тезаурус до вирішення проблеми забезпечення захисту підприємств автотранспорту від недружнього поглинання та подане методичне забезпечення поліпшення організації захисту підприємства від недружнього поглинання.

Ключові слова: недружнє поглинання, рейдерство, грінмейл, підприємство-ціль, підприємство-агресор, рейдер.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими чи практичними завданнями. Проблема стійкості розвитку економіки як на світовому рівні, так і на рівні окремих господарюючих суб'єктів - підприємств є в даний час актуальною і такою, що вимагає сміливих оригінальних рішень і неординарних підходів. Вирішення питання стійкого розвитку господарських систем різних ієрархічних рівнів має велике значення, як в теоретичному, так і в практичному плані. У теоретичному плані перед ученими постають завдання щодо побудови організаційних і економіко-математичних моделей

стійких систем і механізмів управління ними. Вирішення практичних завдань ставлять в залежність від стійкості господарських систем до ендогенних і екзогенних чинників. Необхідність взаємопов'язаного і взаємообумовленого розгляду цих понять в даний час викликана потребою і науки і практики, оскільки це пов'язано з невідворотними процесами глобалізації і впливає на економічну безпеку суб'єктів господарювання України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєві напрацювання в досліджуваній нами області, є в цілому ряду авторів, як в Україні, так і

за її межами, таких як: А.Н.Тетіор, Б.М.Данілішин, Ф.В.Вольвач, М.І.Дробноход, В.Г.Дюканов, А.Н.Малюта, В.Д.Шапіро, І.І.Мазур, М.Портер, І.Ансофф, К.К.Прахалад, Г.Хемел, І.І.Білецька, Д.Форестер, І.Е.Тімченко, Е.М.Ігумнова, В.М.Вовк, В.В.Здрок, В.К.Барановський, Л.Г.Мельник, В.М.Пащенко, В.К.Бондаренко і ін. [1-13]. У більшості робіт за даним напрямом розглядаються соціальні, екологічні і економічні аспекти вищезазначеної проблеми. На високий рівень узагальнення виходять лише ті дослідники, які працюють в області кібернетики і вивчають системи з точки зору їх сутнісних властивостей. Проте, це лише теоретичні розробки, не прив'язані до вирішення практичних завдань. На наш погляд, успішне вирішення проблем гомеостазису системи можливе в напрямі від загального до особливого і приватного, тобто необхідно розглядати проблеми крізь призму кібернетики, а саме теорії господарських систем, і в обов'язковому порядку, перевіряти правильність наукових висновків на практиці, розробляти механізми впровадження наукових гіпотез.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. У даній проблемі по теперішній час залишаються не дослідженими деякі істотні аспекти, як в науковому, так і в теоретичному плані. У теоретичному плані досить виявлені і досліджені ендогенні і екзогенні чинники стійкості господарських систем. Зокрема такий чинник як недружні поглинання суб'єктів економіки. В економічній літературі відсутній єдиний організаційно-економічний механізм забезпечення захисту підприємств від недружніх поглинань.

Не досліджується вплив недружніх поглинань на стійкість господарських систем і їх економічну безпеку в умовах латентної економіки. У практичному плані, нам представляється, що труднощі у вирішенні даної проблеми полягають в тому, що учені вирішують її у відриві від практики, а практики досить далекі від науки і не завжди використовують наукові розробки з цілого ряду причин: закінченням наукових розробок не завжди є визнання факту її впровадження у в практичну діяльність; спроби впроваджувальної сторони (практиків) усунути учених від процесу впровадження і пустити все на самоплив з причини не зацікавленості в результатах впровадження; невідповідність рівня керівників – практиків рівню вирішуваних проблем; відсутність «пам'яті» системи – знань організацій різних ієрархічних рівнів, що зберігаються і передаються; недостатнє залучення підприємців, працівників підприємств і галузей, громадськості до впровадження наукових розробок у життя.

Постановка завдання. Метою написання статті постала розробка теоретико-методичних рекомендацій щодо забезпечення захисту підприємства від недружнього поглинання та розширення тезаурусу до вирішення проблеми організації захисту підприємств автотранспорту від недружнього поглинання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стрімкий ріст недружніх поглинань українських підприємств та істотні втрати національній економіці в наслідок рейдерства визначає об'єктивну необхідність розширення тезаурусу організації управління економічною безпекою підприємства та його захисту від недружнього поглинання. На жаль, у вітчизняному законодавстві до цих пір не виявлений чіткий зміст таких економічних категорій, як «недружнє поглинання», «рейдерство», «рейдер», «підприємство-ціль» і «підприємство-агресор» та ін.

Для того, щоб знайти дієві методи боротьби з недружніми поглинаннями, доцільно дійти суті цього явища, зрозуміти його відмінність від рейдерства. Важливо, що останнє можливе лише в умовах існування кримінальної економічної системи, яка формується на основі переродження класичної ринкової системи за недостатнього державно-правового захисту.

При цьому основою кримінальної економічної системи є: кримінальна власність на основні ресурси виробництва (матеріальні, трудові); кримінальний бізнес (підприємництво); кримінальний ринок (тіньовий або «чорний»). На думку автора, головною причиною формування постсоціалістичної кримінальної економічної системи в більшості постсоціалістичних країн СНД і Східної Європи є недостатній правовий захист державного, переважно суспільного і квазісуспільного, секторів національної економіки. Ґрунтуючись на розкраданні майна в цих країнах постсоціалістичного світу в період ринкового реформування національних економік почав утворюватися кримінальний сектор економіки з певним інститутом кримінальної власності, кримінального бізнесу і кримінального ринку. Основною відмінністю більшості кримінальних систем країн Заходу та постсоціалістичних країн є те, що кримінальний сектор економіки останніх виник переважно на основі певного кримінального переродження інституту державної власності й лише частково – на базі відповідного переродження приватної власності. Це і є принциповою відмінністю постсоціалістичних кримінальних систем від капіталістичних.

Кримінальний бізнес суттєво переплівся з державним, що також характерно й для деяких інших постсоціалістичних країн СНД і Східної Європи. Що стосується України, то в 90-х рр.

ХХст. кримінальний бізнес знаходив своє відображення більше у державному бізнесі, ніж на приватному. В період ринкового реформування його питома вага була надзвичайно висока. В 1990 – 1998 рр. своєю діяльністю він практично перекривав весь приватний бізнес.

Виходячи з вищенаведеного, під недружнім поглинанням підприємства або активу слід вважати, встановлення над підприємством або активом повного контролю як у юридичному, так і у фізичному розумінні та подальша алієнація усупереч бажанню менеджменту і/або власника (власників) цього підприємства або активу згідно з діючим законодавством в умовах ринкової економіки.

Рейдерство, на наш погляд, це встановлення над підприємством-ціллю або активом повного контролю як у юридичному, так і у фізичному розумінні та подальша алієнація усупереч бажанню менеджменту і/або власника (власників) цього підприємства або активу із застосуванням кримінальних схем в умовах латентної економіки.

Рейдер, на думку автора, це юридична особа, яка планує здійснити комплекс різних корпоративних дій з метою встановлення підприємством або активом повного контролю як в юридичному, так і у фізичному розумінні та подальшої алієнації всупереч волі його власника із застосуванням кримінальних схем в умовах латентної економіки.

Термін «грінмейл» означає комплекс різних корпоративних дій акціонера, направлених з метою змусити акціонерне товариство або основних його акціонерів придбати акції, що належать цьому міноритарію, за досить високою ціною.

Підприємством-агресором, на наш погляд, доцільно вважати юридичну особу, яка планує здійснити комплекс різних корпоративних дій з метою встановлення над підприємством або активом повного контролю як в юридичному, так і у фізичному розумінні та подальшої алієнації всупереч волі його власника.

Під підприємством-ціллю слід розуміти юридичну особу, відносно якої здійснюється або планується здійснити комплекс різних корпоративних дій з метою встановлення над підприємством або активом повного контролю як в юридичному, так і у фізичному розумінні та подальшої алієнації всупереч волі його власника.

Зауважимо, що одним з завдань досягнення гомеостазису господарських систем у динамічному ринковому середовищі, є виявлення і вивчення організаційно-економічного механізму забезпечення захисту підприємства від недружнього поглинання. Під механізмом

забезпечення захисту підприємства від недружнього поглинання слід розуміти систему заходів, спрямованих на забезпечення захисту підприємства від встановлення повного контролю над ним як у юридичному, так і у фізичному розумінні усупереч бажанню менеджменту і/або його власника (власників). Важливими передумовами дії цього механізму є обґрунтування стратегії й тактики забезпечення захисту підприємства від недружнього поглинання, виділення найважливіших індикаторів (показників) захисту підприємства від недружнього поглинання, моніторинг чинників, що впливають на ймовірність ворожого поглинання. Організаційно-економічний механізм забезпечення захисту підприємств автотранспорту від недружніх поглинань наведено на рис. 1.

За основу пропонованої схеми узято виділення ключових компетенцій та функцій з точки зору реалізації стратегічних альтернатив захисту підприємства від недружнього поглинання. Виділення робочої групи з регламентації процесу захисту підприємства від недружнього поглинання, встановлення її внутрішньої структури і кадрового складу, а також розробка процедур узгодження і координації дій усередині робочої групи є основними етапами, що передують комплексній оцінці рівня захисту підприємства від недружнього поглинання. Дослідження компетенцій проводиться із залученням експертної групи з метою комплексної методики оцінки рівня захисту підприємства від недружнього поглинання.

Уразі визначення експертами такого рівня захисту, що потребує вдосконалення ($\alpha_{ЗНП} \in [0;12]$), low-рівень ($\alpha_{ЗНП} \in [13;41]$), mediocre – рівень ($\alpha_{ЗНП} \in [42;53]$) або middle – рівень ($\alpha_{ЗНП} \in [54;69]$)), вважається за необхідне, перш за все, визначити систему корпоративного контролю, що домінує на підприємстві та виявити наявність ознак слабого власника [14,15]. Згідно з отриманою інформацією визначаються критерії можливої загрози недружнього поглинання для конкретного підприємства. Варто також урахувати наявність спроб недружнього поглинання. У випадку, коли рівень захисту на підприємстві не високий, але спроби недружнього поглинання компанією-агресором ще не здійснювалися, доцільне впровадження стратегічних методів захисту.

На основі реалізації зазначених заходів визначається загальна стратегія захисту підприємства від недружнього поглинання та виділяються компетенції, що мають найбільшу стратегічну цінність.

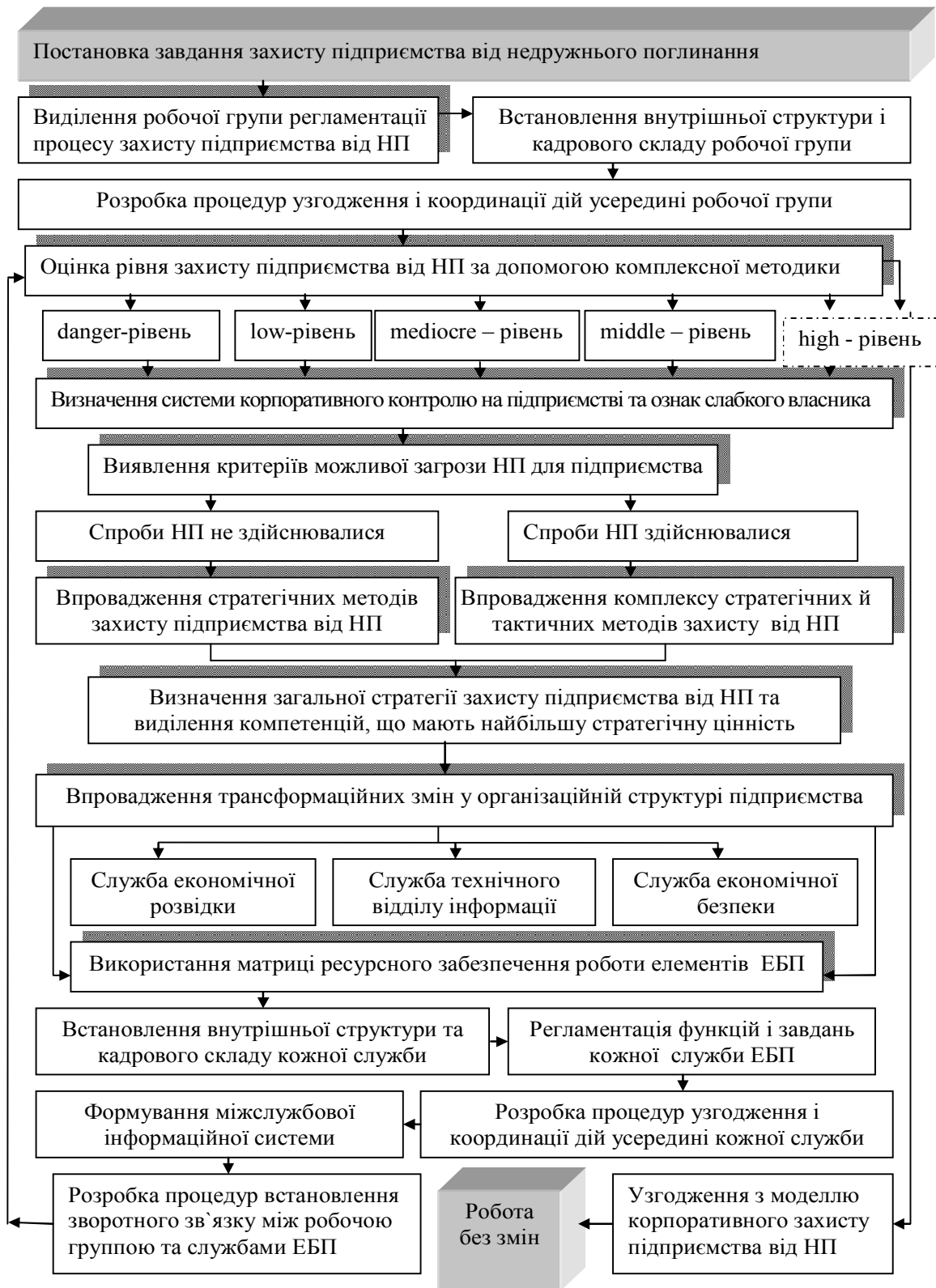

Рисунок 1 - Організаційно-економічний механізм забезпечення захисту підприємств автотранспорту від недружніх поглинань

Наступним кроком вважається впровадження механізму забезпечення економічної безпеки підприємства із відповідним проведенням трансформаційних змін в організаційній структурі підприємства. У підприємства, що знаходиться на найвищому рівні захисту від недружнього поглинання (high - рівні), всі системи є єдиним інтегрованим комплексом, що забезпечує ефективне управління і обробку інформації на всіх етапах її роботи. Впровадження єдиного інформаційного середовища на рівні служби економічної розвідки, технічного відділу інформації та служби економічної безпеки у тісному взаємозв'язку з робочою групою регламентації процесу захисту підприємства від недружнього поглинання не лише підвищить ефективність бізнесу, але і створить передумови для стандартизації процесів і технологій.

Уразі визначення експертами високого рівня захисту ($\alpha_{зп} \in [70;100]$ (high - рівень)) підприємству пропонується узгодити власну стратегію фінансово-господарської діяльності із розробленою автором моделлю корпоративного захисту підприємства від недружнього поглинання. Цілеспрямована робота за кожним з напрямів цієї моделі дозволить досягти підприємствам максимального рівня економічної безпеки в умовах адекватної економічної політики з боку держави.

Висновки. Таким чином, здійснення скоординованого управління інформаційними й матеріальними потоками, синхронність їхнього руху, досягнення високих результатів роботи у поєднанні з чіткою стратегією захисту підприємства від недружнього поглинання на основі принципів самоадаптації сприятимуть підвищенню керованості і навіть зростанню його ринкової вартості.

Перспективи подальших розробок у даному напрямі. У підсумку можна сказати, що впровадження зазначених підходів щодо забезпечення захисту підприємства від недружнього поглинання, дозволить потенційному підприємству-цілі максимально швидко і цілеспрямовано протистояти захопленню та визначитися зі стратегією його подальших дій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні проблеми економічного розвитку України: Матеріали наук. конф. молодих учен. РВПС України НАН України, Київ, 1 листоп. 2005 р. / Ред.: Б.М. Данилишин; НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. — К., 2006. — 95 с. — ISBN 966-02-3871-1. — укр.
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; [сокр. пер с англ.; под ред. Л.И.Евченко]. — М.: Экономика, 1999.
3. Білецька І. І. Механізм підвищення конкурентоспроможності промислового підприємства на олігополістичному ринку (на прикладі феросплавних заводів України) : Дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Запорізький національний технічний ун-т. — Запоріжжя, 2006. — 201 арк. : табл. — Бібліогр.: арк. 170-187.
4. Вовк В.М. та ін. Економічна кібернетика. Підручник. Том 1, -Донецьк: Юго-Восток, 2005. -565с.
5. Мазур И.И. Управление проектами / [И.И. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г.Ольдерогге. — М.: Омега-Л, 2006. — 664с.
6. Малюта А. Н. Гиперкомплексные динамические системы / А. Н. Малюта. — Львов : Выща шк., 1989. — 120 с.
7. Портер М. Международная конкуренция / М.Портер. — М.: Международные отношения, 1993. — 580 с.
8. Прахалад К. К. Будущее корпорации. Создание уникальной ценности вместе с потребителями / К. К. Прахалад, В. Рамасвами. — М. : Олимп-Бизнес, 2006.
9. Стейкий екологічно безпечний розвиток і Україна: Навч. Посіб. / Ф.В. Вольвач, М.І. Дробноход, В.Г. Дюканов та ін.: За ред. М.І. Дробнохода. - К: МАУП, 2002. - 104 с.
10. Тетиор А.Н. Устойчивое развитие города: В 2 ч. — М., 1999. — В надзаг.: Ком. по телекоммуникациям и средствам массовой информации Правительства Москвы. — М/56609 № 1, 2.
11. Тимченко И.Е., Игумнова Е.М., Тимченко И.И. Системный менеджмент и АВС-технологии устойчивого развития. — Севастополь: ЭКОСИ-Гидрофизика, 2000. — 224 с.
12. Форрестер, Дж. Основы кибернетики предприятия / Дж. Форрестер. — М.: Прогресс, 1971. — 340 с.
13. Хэмел Г. Стратегическая гибкость / Г. Хэмел, К. Прахалад, Г. Томас, Д. О'Нил: Пер. с англ.— СПб.: Питер, 2005.— 384 с.
14. Зайцева І.Ю. Оцінка та аналіз рівня захисту підприємств автотранспорту від недружніх поглинань на основі економіко-математичних методів / В.Л.Дикань, І.Ю.Зайцева // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). — Вип. 26. - Харків, 2009. — С.173-177.
15. Зайцева І.Ю. Комплексна оцінка захисту підприємств автотранспорту від недружніх поглинань / І.Ю.Зайцева // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. — Вип. 250: у 9 т. — Т.8. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. — С.1999 — 2009.

Анотація. В статті розширено тезаурус к решению проблемы обеспечения защиты предприятий автотранспорта от недружественного поглощения и подано методическое обеспечение улучшения организации защиты предприятия от недружественного поглощения.

Ключевые слова: недружественное поглощение, рейдерство, гринмейл, предприятие-цель, предприятие-агрессор, рейдер.

Summary. The article expanded thesaurus to solve problems to protect companies from hostile takeover vehicle and submitted methodological support improvement of security companies from hostile takeovers.

Keywords: hostile takeover, hostile takeovers, hrimmeyl, enterprise-purpose, enterprise-aggressor, raider.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Дейнека О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 65.011

ПІДВИЩЕННЯ СПОЖИВЧОЇ ЦІННОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕРЕЖЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА (LEAN)

Кірдіна О. Г., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

Визначено теоретичні основи концепції бережливого виробництва на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: бережливе виробництво, підприємство, витрати, втрати, споживча цінність.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В ході розвитку виробництва в Україні та збільшення конкуренції на внутрішньому та світовому ринках стає актуальним питання оптимальної моделі управління виробничим підприємством. Зараз керівникам підприємств необхідно звернути пильну увагу на розмір та структуру собівартості продукції, яка випускається, при постійно зростаючих вимогах до якості та термінів виробництва продукції. Однією з головних цілей будь-якого підприємства є забезпечення отримання постійного прибутку, що можливо досягти тільки двома шляхами. Перший пов'язаний зі збільшенням обсягів виробництва. Другий – передбачає скорочення втрат та витрат.

Для збільшення прибутку підприємства необхідно максимально ефективно використовувати можливості виробництва. Тобто в умовах конкуренції на ринку єдиним шляхом виживання підприємства залишається регулювання рівня своїх витрат, що пояснюється залежністю максимального прибутку, максимальної ціни та рівня витрат. Зазначене підтверджує необхідність зосередження уваги на формуванні та реалізації

концепції «бережливого виробництва».

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених частин загальної проблеми. Проблема бережливого виробництва для вітчизняної наукової школи є достатньо новою. Невелика кількість науковців присвятили свої праці дослідженню теоретичних та практичних аспектів її впровадження на вітчизняних підприємствах. Серед них Омеляненко Т.В., Щербіна О.В., Барабань Д.О [1]. Дещо ширше проблема бережливого виробництва висвітлена у зарубіжних наукових джерелах. Їй присвячені праці Вумера Дж., Левінсона У., Масаакі І., Подуста С.Ф. [2-5]. Враховуючи актуальність та недостатню розробленість проблеми, є необхідність зосередження на ній додаткової уваги. А отже **метою статті** визначено розкриття теоретичних аспектів впровадження концепції бережливого виробництва на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні на ринку представлена велика кількість різноманітної продукції за різними цінами, при цьому за однакові властивості, які надаються споживачам. Кожен споживач